

szerepet játszottak a cionista mozgalomban, tagadták, hogy bármit is mondott volna nekik Auschwitzról.⁶⁵

A részletektől függetlenül logikus feltevés, hogy Kasztner nyilván tájékoztatta ezeket a vezetőket a deportálások bizonyos realitásairól, amelyek a tömegek elől eltitkoltak. Halevi bíró egyik kérdésére válaszolva Kasztner elismerte, hogy apósának tett bizonyos célzásokat, hogy „tudnia kellett, hogy az embereket deportálják, azután elpusztítják”. Amikor megkérdezték tőle, hogy a kolozsvári zsidókat miért nem tájékoztatták, bevallotta, hogy kolozsvári kollégái, beleértve apósát, „nem tettek meg mindent, amit meg lehetett volna tenni – mindent, amit meg kellett volna tenniük”⁶⁶. És csakugyan, ha Kasztner jól emlékezett, kollégái sokat tudhattak, mert május 3-i kolozsvári látogatása idején Kasztnernak már szilárd „belső” bizonyítékok voltak birtokában a zsidók Auschwitzban történő megsemmisítéséről.

Az auschwitz-i jegyzőkönyvek

Ha a pozsonyi és budapesti Mentőbizottságok által összegyűjtött és terjesztett szemtanúi beszámolók első kézből származó tapasztalatokat tartalmaztak a gettósítás, a koncentráció és a deportálás folyamatairól és meggyőző, bár nem személyes megfigyelésen alapuló részleteket a táborokban folyó megsemmisítő programról, öt auschwitz-i szökevény leleplezése 1944 áprilisában, hetekkel a magyar zsidók deportálása előtt, minden kétséget eloszlathattak azzal kapcsolatban, mi történik.

Sok egyéntől eltérően, akik csak azért próbáltak megszökni a táborból, hogy megmenték a saját életüket, az az öt zsidó fogoly, aki áprilisban szökött meg az ellenállási mozgalom segítségével, azzal a szándékkal menekült, hogy tájékoztassa a világot arról, mi történik, és figyelmeztesse a zsidó közösségeket, különösen a magyart, a fenyegető katasztrófára.⁶⁷

Elsőként Siegfried Lederer szökött meg 1944. április 5-én, akinek az volt a feladata, hogy figyelmeztesse a theresienstadti gettóban szenvedő zsidókat és a genfi Nemzetközi Vöröskereszt központját. Lederer SS-egyenruhában szökött meg egy román–német származású SS-őr, Viktor Pestek segítségével és társaságában, aki szerelmes volt egy Renée Neumann nevű cseh zsidó lányába. Lederernek sikerült eljuttatnia az információt a theresienstadti zsidó vezetőknek és Genfben, a Nemzetközi Vöröskereszthez. A hír továbbítása Theresienstadtba különösen fontos volt, mert a legtöbb zsidó fogoly abban a hiszemben élt ott, hogy az Auschwitzba vitt zsidóknak viszonylag jó dolguk van. Ezt a benyomást megerősítette az a tény, hogy a 9971 zsidót, akit 1943. szeptember 6–7-én, illetve december 16–20-án helyeztek át Theresienstadtból Auschwitzba, a többi